

درس بیستم: رضاخان از نخست وزیری تا پادشاهی

نتیجه رفتن احمد شاه به اروپا: رضاخان با استفاده از این فرصت، اوضاع و شرایط داخلی را برای برداشتن قدم نهایی یعنی رسیدن به سلطنت آماده کرد.

زمینه انتقال قدرت: او ابتدا پیشنهاد کرد به جای حکومت سلطنتی، نظام جمهوری برقرار شود. به سلطنت رسیدن رضاخان

ماندن احمدشاه در اروپا باعث شد تا موقعیت رضا خان بیشتر تحکیم گردد و از طرفی احمدشاه را بی اعتنا به سرنوشت مملکت جلوه دهد. انگلیسی ها هم آشفتگی کشور را بهانه کرده مانع برگشتن احمدشاه می شدند. سرانجام در سال ۱۳۰۴ ش. ماده واحده ای به صورت طرح در مجلس مطرح شد که در آن، خلع قاجاریه از سلطنت و سپردن حکومت موقت به رضاخان خواسته شده بود. جز چهار تن از نمایندگان مجلس از جمله آیت الله مدرس و دکتر مصدق سایر نمایندگان به این طرح رأی مثبت دادند.

ماهیت برخی از اصلاحات و اقدامات رضاشاه

آغاز سلطنت پهلوی، در واقع دوره نوینی از غارت کشور به نام استعمار نو بود.

۱- بازگشت به حکومت استبدادی: وی شیوه حکومت استبدادی و رأی فردی را پیش گرفت. او به مجلس قانون گذاری و قانون اهمیت نمی داد.

۲- ایجاد ارتش منظم: این ارتش ضمن آنکه تمرکز قدرت سیاسی را در کشور ممکن می ساخت، قیا مه‌ای مردمی را سرکوب می کرد وی در سال ۱۳۰۴ ش. قانون نظام وظیفه عمومی را به تصویب رساند.

۳- احداث خط آهن سراسری:

هدف آن ایجاد راهی سراسری برای انتقال سریع نیروهای انگلیسی از جنوب به شمال بود. در صورت پیشروی روس ها، به سرعت به نیورهای خود را به شمال بفرستند و مانع نفوذ آنها به هندوستان شوند.

۴- اسکان عشایر:

نتیجه: کاستن از رونق دامداری کشور وابستگی از نظر دامی به بیگانه

هدف آن: مهار کردن نیروی رزمی عشایر

۵- یک شکل کردن لباس ها و کشف حجاب

این اقدام به نام: تمدن و تجدد و مبارزه با کهنه پرستی، مقاوت در برابر آن: در مشهد در مسجد گوهرشاد

سیاست مذهبی رضاشاه

رضاشاه. پس از مسافرت به ترکیه و آشنایی با آتاتورک، به تقلید از او به مبارزه با همه سنت های اسلامی پرداخت.

الف: به زور چادر را از سر زنان می کشید.

ب: برای تضعیف روحانیت، دستور داد که روحانیون نیز لباس های مخصوص خود را کنار بگذارند.

ج: دفترخانه های شرعی تعطیل شدند و دخالت روحانیون در مسائل اجتماعی اکیداً ممنوع اعلام شد.

د: عزاداری سیدالشهدا قذغن شد و از انجام پذیرفتن بسیاری از آداب مذهبی به شدت جلوگیری به عمل آمد.

شهادت مدرس:

در دوران نخست وزیری رضاخان و پس از به سلطنت رسیدن او، بیگانه دشمن سرسخت و جدی وی مدرس بود. مدرس در

مهرماه ۱۳۰۷ به خواف تبعید کردند و در ۱۰ آذر ۱۳۱۶ او را در کاشمر مسموم کردند و به شهادت رساندند.

رضاشاه و سیاست گرایش به آلمان

هدف انگلیسی ها از کمک به آلمان: مانع از افتادن آلمانی ها به دام کمونیسم شوند .
به همین دلیل، رضاشاه درهای کشور ایران را به روی سرمایه های آلمانی گشود. در چنین شرایطی، رضاشاه که تصور می کرد هیتلر به زودی انگلیسی ها را در صحنه جهانی شکست خواهد داد، به هیتلر گرایش نشان داد.

اشغال ایران توسط متفقین

علت همکاری انگلیسیها با استالین(شوروی): با فاش شدن سیاست خاورمیانه ای هیتلر که هدف آن، توسعه نفوذ آلمان در این منطقه و تصرف چاه های نفت و ضربه زدن به دولت های رقیب بود.
نظر ایران در آغاز جنگ: ایران بی طرفی خود را اعلام کرد.
نتیجه اتخاذ این سیاست: در عمل به نفع آلمان بود؛ زیرا کشور ایران تنها راه تقویت جبهه شوروی به حساب می آمد.
متفقن بدون توجه به سیاست ایران در شهریور ۱۳۲۰ ، وارد ایران شدند و از راه آهن ایران برای مقاصد نظامی خود استفاده می کردند. با ورود ارتش متفقین کابینه علی منصور، سقوط کرد و محمدعلی فروغی به نخست وزیری رسید. رضاشاه را مجبور به استعفا به نفع پسرش محمدرضا شد.